

Földi Ervin (1931–2021)

Földi Ervin neve évtizedeken keresztül egyet jelentett a térképi névírással Magyarországon. Fiatalon elkötelezte magát a földrajzi nevek kutatása és minél egzaktabb megjelenítése mellett. A földrajzi nevekkal és kezelésükkel, nyilvántartásukkal kapcsolatban szerteágazó gyűjtő, oktató, szabályzó és irányító tevékenységet fejtett ki hazai és nemzetközi szinten egyaránt. Munkássága a magyar mikrotoponimák dialektológiájától a nagyvilág földrajzi neveinek átírásán át a terminológiai kérdésekig terjedt, a földrajzi nevek más területekhez fűződő ezer kapcsolódási pontjának kiváló ismeretével. Igazi polihisztor volt. Neve mellett nem sorakoznak terjedelmes monográfiák, mégis meghatározó, szemléletformáló alakja volt a szakmájának.

Földi Ervin 1931. március 6-án született Budapesten. Érettségi vizsgáit követően, 1949-ben a Honvéd Térképészeti Intézetben helyezkedett el, ahol komoly hagyományai voltak a helynevek gyűjtésének, tudományos feldolgozásának. A nagy kedvvel és érdeklődéssel végzett gyakorlati térképkészítési munkákkal azonban – szemének fokozódó romlása miatt – hamarosan fel kellett hagynia. Elöljárói viszont meg akarták tartani a szakmának a tehetséges fiatalembert, s továbbtanulásra ösztökölték. 1952-től a szegedi József Attila Tudományegyetemen tanult földrajzot és földtant, majd átjelentkezett az ELTE-re, amikor tudomására jutott, hogy ott egyetemi térképészeti képzés indul. A diplomás magyar térképészek első generációjának tagjaként végzett 1957-ben.

Munkáját a Kartográfiai Vállalat (KV) szerkesztőjeként kezdte (1957–1969), de már ekkoriban sűrűn bedolgozott a felettes Állami Földmérési és Térképészeti Hivatalba (ÁFTH), alapvetően idegen nyelvi tájékozottsága alapján. A KV-ben ismerkedett meg Takács Józseffel, a két világháború közötti idők térképi névírásának meghatározó személyiségével és a fiatal Hőnyi Edével, aki a földrajzi nevek helyesírási kérdéseiben mélyedett el. A nyugati nyelveket jól beszélő Földi Ervin a kezdetektől figyelemmel kísérhette a földrajzi nevek egyszerűsítése terén kibontakozó, az ENSZ keretében szerveződő nemzetközi együttműködést, amely éppen az ötvenes évek végén kezdett szervezett formát ölteni. Ennek folyamatába illeszkedve alakult meg az ÁFTH keretében a Földrajzinév-bizottság (FNB) 1963-ban, amelynek első titkára lett 1978-ig, majd a bizottság elnökévé választották. Az FNB elnöki tisztét 2004-ig látta el, de utána is aktívan részt vett a bizottság munkájában 2011-ben bekövetkezett kényszerű távozásáig. 1969-től nyugdíjazásáig, 1991-ig a Földmérési (a későbbiekben Földmérési és Távérzékelési) Intézet (FÖMI) állományába tartozott, ahol teljes munkaidőjét a földrajzi nevek szerteágazó ügyeinek szentelhette. Különös érzékenységgel fordult a nyelvek és a magyar nyelv felé. Az előbbiben az átírási rendszereknek, az utóbbiban leginkább a nevek helyesírásának és nyelvhelyességi kérdéseinek szakértője lett, s tagja volt az MTA Helyesírási (majd Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó) Bizottságának (1970–2016).

Mind titkárként, mind elnökként évtizedeken át szinte egy személyben koordinálta az FNB munkáját, precízen előkészítette és dokumentálta a földrajzi nevek használatában a térképi megjelenítésen túlmenően is fontos véleményezővé, majd – tárcaközi kormánybizottsággá

válva – egyes névtípusokban döntéshozóvá előlépő testület tevékenységét. Részint a hazai térképészet, részint a nemzetközi együttműködés igényeinek kiszolgálására számos kor-szakos jelentőségű mű készült Földi Ervin részbeni szerzőségével, illetve szerkesztésében, koordinálásában. Kiemelkednek ezek közül a földrajzi nevek helyesírásának szabályzatai (1965, 1998 – Fábíán Pállal és Hőnyi Edével közösen), a Kartográfiai értelmező szótár, az első hivatalos magyar országnévjegyzék, a KV világtalaszainak névmutatói, a földméri és a topográfiai térképek szabályzatainak névírasi fejezetei stb. Az országnévjegyzékek és a világtalaszok névanyagának különleges értékét az adja meg, hogy nem idegen nyelvi közvetítéssel, hanem az eredeti névalakok lehető legnagyobb körének gyűjtésével és értelmezésével határozták meg a magyarországi használatra szánt alakokat, s ehhez segédanyagként az európai nyelveken túl arab, bengáli, hindi, kínai stb. nyelvű földrajzi közneveket értelmező jegyzékek készültek. A Földi Ervinhez köthető legnagyobb vállalkozás Magyarország földrajzinév-tárának elindítása. Az elképzelés három lépcsőben valósult volna meg. Elkészült az első kettő, a fontosabb domborzati, táj- és vízneveket 1:500 000 méretarányban meghatározó mű, továbbá a közepes méretarányokhoz igazodó megyei névtárak. A mikrotoponímia széles körére kiterjedő, nagy méretarányokban használható és folyamatos aktualizálásra szánt műnek a kísérleti, a terepi névgyűjtésre és helyi megerősítésre épülő módszertanát kidolgozó darabjai készültek el az irányításában aktív pályafutása alatt. Számtalan minisztériumi beadványában nem győzte tudományos alaposággal hangsúlyozni a földrajzi nevek jelentőségét a nemzeti kulturális örökség fenntartásában, ápolásában. Alapvetően az ő kézzel viselte számos, a témakörben született jogszabály, és egy időre sikerült állami alpmunka minősítést biztosítani a földrajzinév-tári munkákhoz.

Földi Ervin a kezdetektől részt vett az ENSZ tematikus szakértői csoportja, az UNGEGN (United Nations Group of Experts on Geographical Names) munkájában, az első három ENSZ Földrajzinév-egységesítési Konferencián (1967, 1972, 1977) és egyes szakértői üléseken. Különösen a nem latin betűs nyelvek földrajzi neveinek átírási kérdései, továbbá a terminológia terén fejtette ki tevékenységét. Az előbbi téma munkacsoportjának (Working Group of Romanization Systems) tagja, majd 1977–1984 között a vezetője volt. Nemzetközi névírasi kurzusok előadójaként (1982, 1989), a tananyag egyik kidolgozójaként is segítette az illetékes munkacsoportot (UNGEGN Working Group on Training Courses in Toponymy). Magyarra fordította az UNGEGN terminológiai szótárának első változatát (1992). 1964–1972 közt részt vett a Nemzetközi Térképészeti Társulás (ICA) Többnyelvű térképészeti szótárának munkáiban.

Saját egyetemi jegyzetéből oktatta az ELTE-n a térképészek generációit a térképi névírás összetett, nyelvi és kulturális finomságokra figyelemmel való megvalósítására. Sokak pályáját egyengette, segítőkészsége számtalan formában megnyilvánult tanárként, munkatársként, tanácsadóként szakmai kiadványok előkészítésében. Ahol tevékenykedett, ott a derű és a szelíd humor járta át a levegőt. Kétszer ismerték el a Térképészet kiváló dolgozója kitüntetéssel (1965, 1970), majd megkapta a szakma legmagasabb elismeréseit, a Lázár deák emlékérmét 1982-ben és a Fasching Antal-díjat 2004-ben.

MIKESY GÁBOR

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0232-1396>

Lechner Tudásközpont Nonprofit Kft.

Ingtalan-nyilvántartási és Geodéziai Igazgatóság